

Sosiale medier, digitale spor og
fremmede på nettet

www.aemae.no

Ønske velkommen

Hilse på hver elev:

* Ta i hånda, gi navnelapp, sikre blikkontakt, si navnet til hver elev og ønske god morgen. Gi opplevelse av å bli sett.

* Kort repetisjon fra forrige time. «Hva husker dere...?» Ta i mot eventuelle spørsmål.

* Postkassen: Ta i mot spørsmål og minn om bruken av den.

Mia Landsem

Etisk Hacker

Forfatter av "Trygg på nett" (2020)

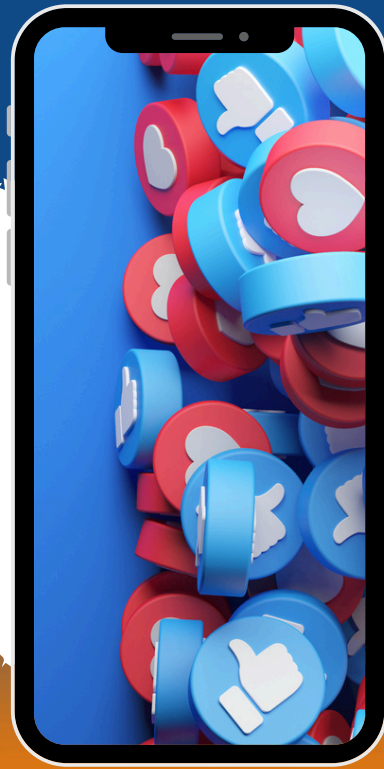
Hjelper ofre for digitale overgrep, hacking og ID-tyveri.

For mer info se lærerveiledningen.

SOSIALE MEDIER

HVA ER SOSIALE MEDIER?

Still spørsmål og la elevene svare.

- Hva er sosiale medier?
- Hva bruker man sosiale medier til?
- Er det forskjell på bruken av sosiale medier hos barn, ungdom og voksne?

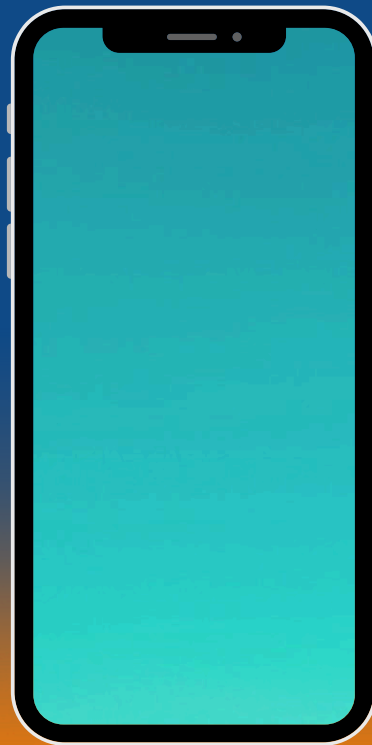
Forklar at det vi skal snakke om i denne timen gjelder alle, både unge og gamle, når man er på nett.

Sosiale medier

Se video - Mia forklarer

KJENNER DU
NOEN PÅ DIN
ALDER SOM...

har Facebook

har Tik Tok

har Snapchat

har Instagram

Vis lysbildet med ja/nei påstander om hvilke SOME elevene har. Elevene rekker opp hånden dersom de har appen og holder hånden nede dersom de ikke har appen.

Snakk deretter om hvilke tanker elevene har om:

- Aldersgrenser
- Tillatelse fra foresatte
- Konsekvenser ved å lyve på alderen på brukerkontoer
- Gode grunner til å ikke ha SOME

STOLLEK

Elevene presenteres for påstander.

Er de enig i påstanden, reiser de seg og bytter stol med en annen som reiste seg. Er de uenige blir de sittende. Dersom det kun en elev som reiser seg, så bytter elev stol med underviseren som ikke leser opp påstandene.

- «Det er greit å ha sosiale medier før man er 13 år»
- «Det er greit å utestenge de som ikke har sosiale medier i klassen»
- «Man blir lei seg av det man ser på nettet»
- «Det er greit å spre bilder og videoer av klassekamerater som gjør noe dumt på nett»
- «Voksne kan ta og dele bilder av barn så mye de vil»
- Selvbilde kan påvirkes av det man ser på nettet.
- Det er vanlig å sjekke hvor venner er på snapmap.
- Alt man ser på SoMe er ekte.
- Det er vanlig å føle seg utenfor når man ser at venner er sammen på SoMe.
- Det er lov å screenshotte bilder man får tilsendt fra andre.
- Man bør bruke maks 1-1,5 time på skjerm hver dag.

Spørsmål i etterkant:

- Var det noen påstander dere var i usikker på?
- Hvorfor tror dere vi spurte om disse spørsmålene

Dersom det var noen påstander hvor klassen var uenig, be elevene utdype hva de mener.

La elevene komme med forslag før man presenterer svaret!

- Hvor mange barn mellom 9-18 år i Norge tror dere har sin helt egen mobil? (97%)
- Hvor mange barn mellom 9-18 har en profil på sosiale medier? (90%)
- Hva er aldersgrensen på den seksuelle lavalder i Norge? (16 år)
- Hva er den kriminelle lavalder i Norge? (15 år)

- 48 prosent av 9-åringene bruker ett eller flere sosiale medier i 2022, mot 51 prosent i 2020.

-56 prosent av 10-åringene bruker ett eller flere sosiale medier i 2022, mot 65 prosent i 2020. (Barn og medier, 2022) □

Snakk om aldersgrense for innsamling av personopplysninger.

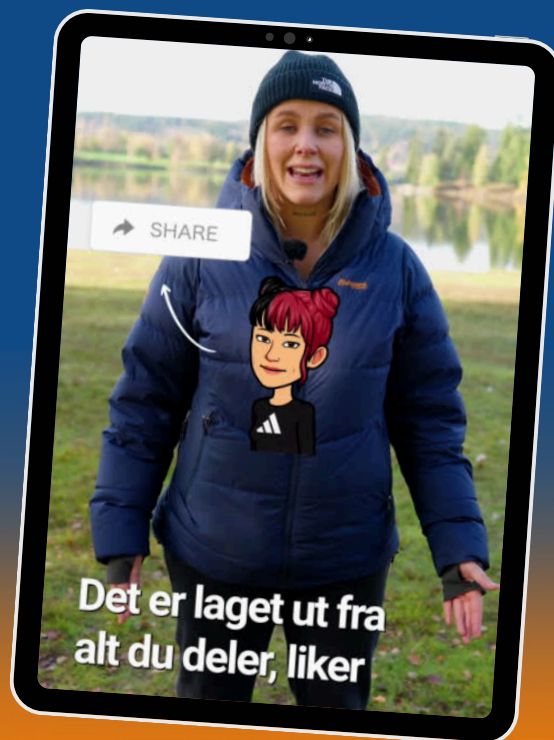
Før barn har fylt 13 år må de ha foreldrenes godkjenning for å opprette en profil. Dette er på grunn av barnas personopplysninger. Det er ikke ulovlig å opprette en profil før man har fylt 13 år så lenge foreldrene har samtykket.

Vet dere hvilke anbefalinger som er gitt for skjermtid på fritiden hver dag? (1-1,5t)

Hvorfor tror dere at disse anbefalingene er kommet?

Påvirking av søvn, regulering av følelser, psykisk helseutfordringer, fysisk helseutfordringer, synssans, sosiale ferdigheter.

Digital identitet og digitale spor

Se video – Mia forklarer

Spør elevene om:

- Hvilke spor tror du finnes etter deg på nett?
- Kan dere forklare forskjellen på aktive og passive spor?

Forklar at sosiale medier bruker algoritmer som er utviklet for å få mest mulig oppmerksomhet fra deg. Data du legger igjen, for eksempel hva du leser, liker og kommenterer, brukes til å bestemme hva slags reklame og innlegg som presenteres til deg.

Dette betyr at dersom du liker for eksempel kattevideoer og søker det opp, liker eller kommenterer på en kattevideo, så registreres dette, og algoritmer vil sørge for at du får flere kattevideoer. Alt basert på hva du har vist interesse for. Dette er med på å skape din digitale identitet ut ifra hvordan du bruker internett.

Fremmede på nett

Se video – Mia forklarer

Still spørsmål til klassen «Hva kan man gjøre om man blir kontaktet av fremmede på nett?»

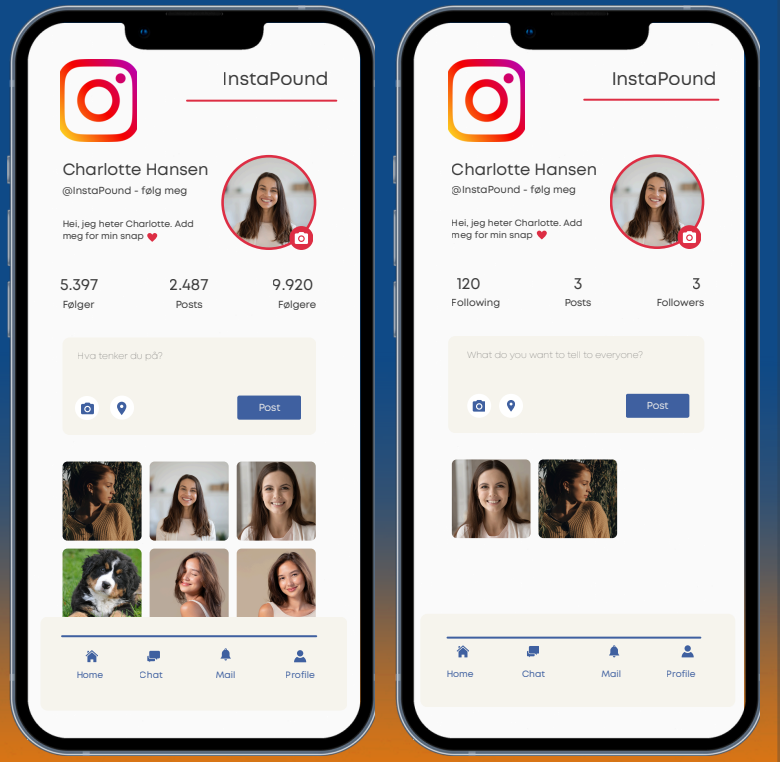
Rekk opp hånda de som har opplevd at fremmede har tatt kontakt på nett.
Hva kan man gjøre hvis fremmede tar kontakt på nett?

La elevene forslå løsninger.

Forklar at man bør være forsiktig til hvem og hvordan informasjon man gir til andre om seg selv på nett. Ikke gi ut opplysninger som kan avsløre hvem du er eller hvor du bor. Ta screenshot av samtalen dersom noe virker rart. Du kan også blokker eller si ifra til en voksen dersom du er usikker på om fremmede faktisk er den de utgir seg for eller ikke. En fremmed på nett er noen vi ikke kjenner i virkeligheten, og det kan være en som vil bli venn med deg, kjæreste eller så kan det noen som prøver å lure deg. Vi vet at noen lager falske profiler for å få kontakt med barn og ungdom. Vi vet også at 7 av 10 barn og unge sier at de har lagt til fremmede på nettet.

Hvordan avsløre en falsk profil?

- Hvilken profil er falsk?
- Hva er det som gjør at dere tenker at en profil er falsk eller ikke?

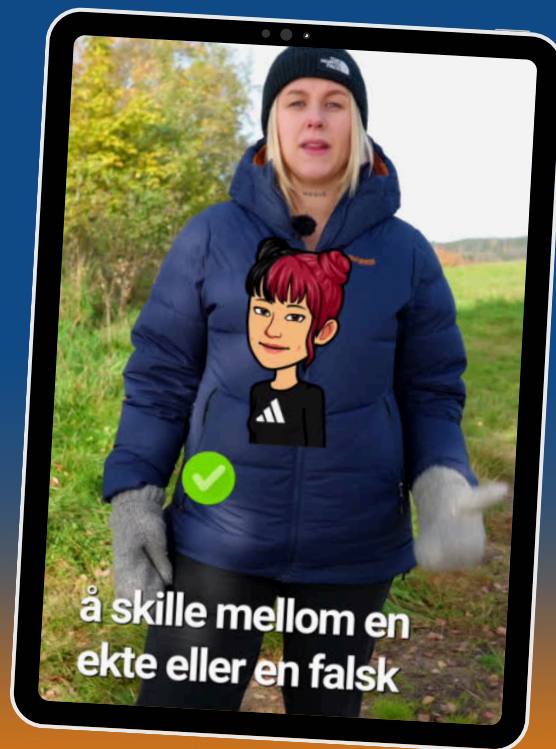

Aktivitet: La elevene studere profilene å komme med forslag til hvilken som er ekte og hvilken som er falsk. La de studere nøye for så komme med innspill på hvorfor de mener den er falsk/ekte.

Her får de i praksis erfare at en falsk profil kan være vanskelig å oppdage. men noen tegn kan være:

- Nylig opprettet profil/brukerkonto.
- Profilen sier at hen ikke har kamera eller andre sosiale medier.
- Man kan se om de har mange venner på profilen og/eller flere bilder.
- Har lav snapscore eller generelt lite innhold på profilen.

Falsk eller ukjent profil?

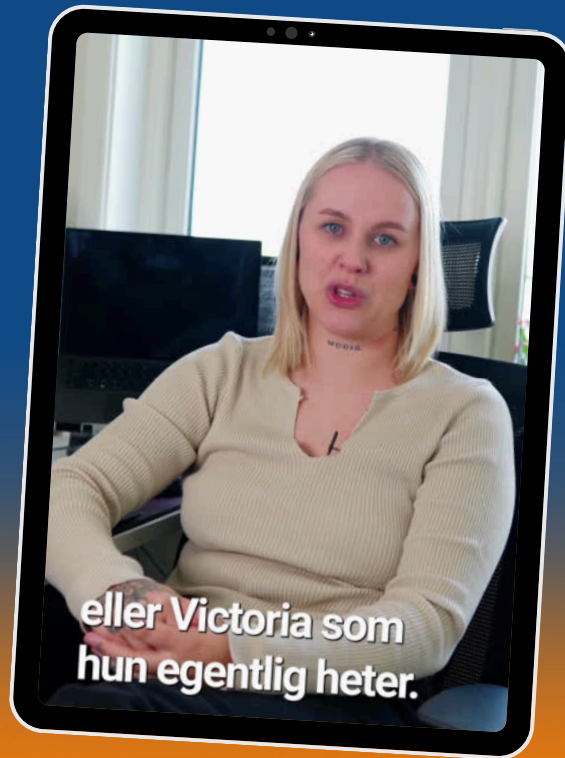

Se video – Mia forklarer

Aktivitet: Håndsopprekking «Hvor mange av dere har blitt kontaktet av fremmede på nett?»

Forklar at: Det finnes voksne som har falske profiler og som tar kontakt med barn på ulike chattesider, bilde- og videodelings apper som Instagram, Snap chat og Tik tok. De bruker falske profiler for å unngå å bli oppdaget, fordi de vet at det de gjør er ulovlig. Flere utgir seg for å være noen på din alder for å lure deg til å sende nakenbilder, videoer eller chatte om sex. Dersom de får noe av det, så brukes det som trusler for å få tilsendt flere bilder/videoer eller andre seksuelle tjenester. Et eksempel kan være at dersom du ikke sender flere bilder, så truer de med å sende bildet de har fått til foreldrene dine. Falske profiler finnes også i spill hvor man kan chatte sammen.

Nettvenner

Se video – Mia forklarer

Forklar av vi vet at mange har gode nettvenner og at vi egentlig bare ønsker at de skal være forsiktig på nett.

Aktivitet - STOPP!

Klassen deles i to og stiller seg overfor hverandre. Metoden har størst effekt hvis elevene står et stykke fra hverandre, for eksempel på hver sin side av klasserommet. Den ene rekken av elever står stille på sin side av rommet, mens den andre rekken begynner å nærme seg langsomt. Når eleven som står stille føler at eleven som kommer imot har kommet nærme nok / ikke skal komme nærmere, sier hen stopp. Første gang kan man si til elevene at man skal respektere denne grensen, og neste gang kan elevene trå over den andres grenser ved å gå nærmere enn den andre ønsker. Man kan også la en liten gruppe elever nærme seg én elev. Dette føles ofte mer ubehagelig.

Spørsmål i etterkant av øvelsen:

- Hvordan føles det når noen kommer for nært?
- Hvordan føles det når noen går over grensen etter at du har sagt stopp?
- Var øvelsen ubehagelig – og hvordan merket du ubehaget?
- Var det forskjell når én person nærmet seg eller når en liten gruppe nærmet seg?
- Hvorfor har vi forskjellige grenser?
- Hvordan kan vi se på noen om vi har trådt over deres grenser?
- Hvordan kan jeg si /vise at noen har trådt over mine grenser?

Snakk om situasjoner der det kan være vanskelig å sette grenser:

Seksuell chat

Nakenbilder

Mobbing på nettet
Deling av bilder/videoer av andre

Digitale grenser

Nei, betyr fortsatt nei.. også på nettet.

Det er viktig å sette sine egne grenser!
Men, noen ganger kan det være vanskelig....

Presisere at grenser og regler på nettet skal respekteres. Nei, betyr fortsatt nei.

Du bestemmer hvem du vil være venn med og at ingenting blir publisert av deg uten at du vil. Hva du ønsker å chatte om og legge ut av seg selv på nettet bestemmer du, så lenge loven ikke sier noe annet.

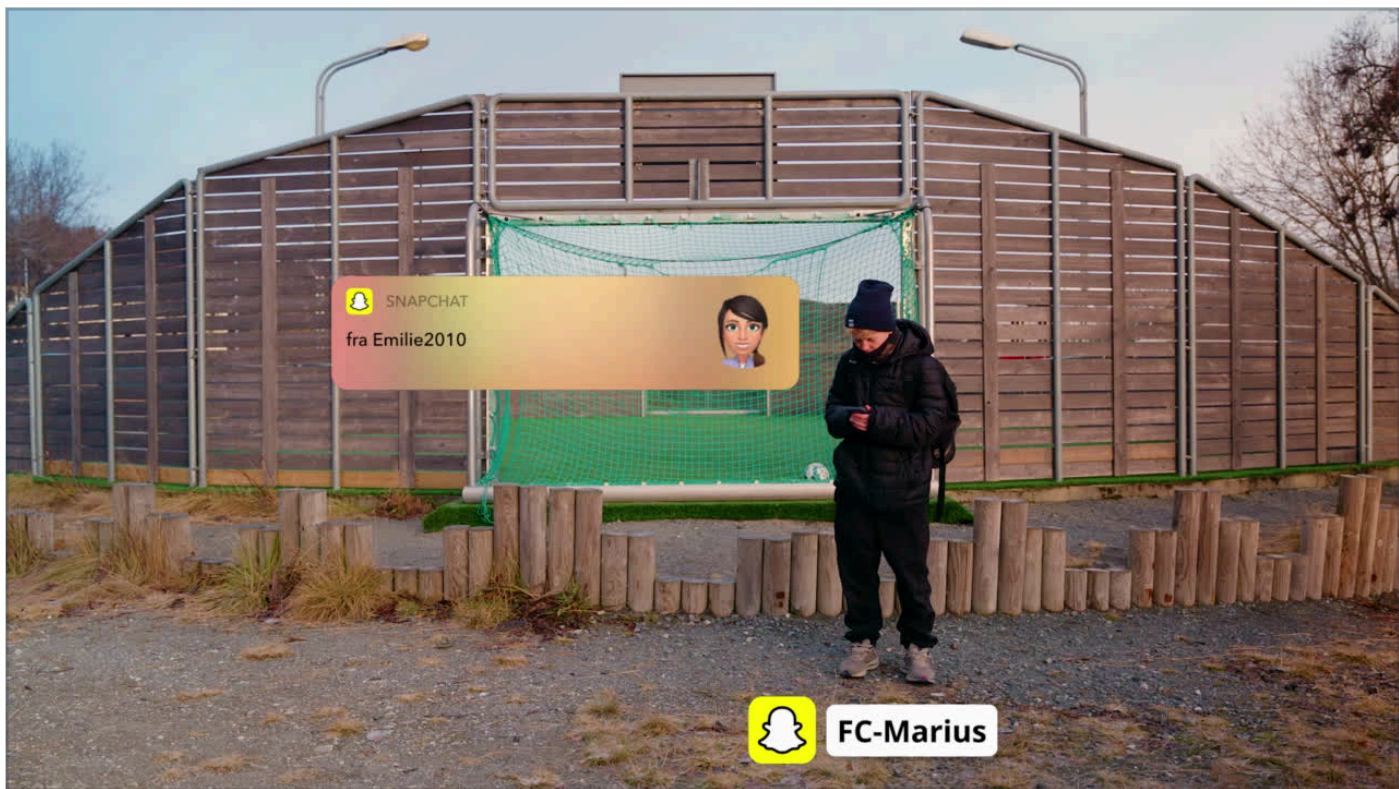
Les opp spørsmålene og be elevene reflekterer kort over disse. De trenger ikke dele.

- Har du tenkt over hvilke sjanser du er villig til å ta på nett?
- Tør du sette grenser for deg selv?
- Tør du si ifra til foreldrene dine, selv om det er pinlig? (for eksempel. ved sexting (sendt nakenbilde, video eller chat om sex))

Forklar at dersom noe er ugreit, så er det viktig at de forstår at man skal be en voksen om hjelp. Det trenger ikke alltid å være en forelder. Det kan være en lærer, eller noen andre sin foresatt og man bør:

- 1) Samle bevis: Det er utrolig viktig at dere tar vare på alt av bevis dere kommer over tilfelle man vil anmelde til politiet. Hvis du blir truet på melding eller i chatten på sosiale medier, ta skjermbilde. Du kan også be en venn om å ta bilde med en annen mobil av trusselen du har mottatt. Lagre lenken/URL der bilder eller videoer er spredt, og ta en skjermdump eller skjermvideo av nettsiden.
- 2) Gjør lydopptak: Hvis noen ringer og truer deg, har du lov til å ta lydopptak for å dokumentere det. For eksempel kan du filme det med en annens mobil.

3) Slett kontakten: Om du ikke svarer på meldinger og rapporter vedkommende i appen du brukte, så vil vedkommende kunne miste interessen.

Hjemmelekse

Hvordan voksenperson ville du snakket med om vonde ting som skjer på nett, og hvorfor akkurat den personen?

Be elevene reflektere over følgende: Hvilken voksenperson ville du pratet med om vonde ting skjedde deg på nettet og hvorfor akkurat den personen?